

TALLINNA POLÜTEHNİK

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE JA AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

20 (2179)

Reede, 3. juuni 1988

Hind 2 kop.

AUTOMAATIKA- TEADUSKONNAS

toimus 23. mail parteialgor-
ganisatsiooni lahtine koosolek,
kus teaduskonna kommunistid
ja parteitud arutasid pere-
stroikaprobleeme ja avaldasid
oma arvamust.

Koosolekul toetati ENSV loo-
minguliste liitude juhataste
ühispleenumil 2. aprillil vastu
voetud läkitust XIX parteikon-
verentsile ning kirja vabariigi
valitsusele ja loominguisele
intelligentsile. Samuti toetati
15. aprillil k.a. ajalehes «Eda-
si» avaldatud ettepanekuid
NLKP XIX konverentsile riigi-
ja parteielu demokratiseerimiseks.

Arutuse all oli ka küsimus
XIX parteikonverentsi delegaa-
dikandidaatide esitamisest.
Koosolek leidis, et TPI partei-
komitee talitas ebademokraat-
likult, seades üles delegaatide
kandidatuurid ilma parteialg-
organisatsioonide eelnevalt in-
formeerimata. Varem on sarnaseid
küsimusi lahendatud TPI par-
teioorganisatsiooni üldkoosole-
kul. Omalt poolt sooviti näha
EKP delegatsiooni koosseisus
sm. Klara Hallikut, Indrek Too-
met ja Edgar Savisaart. Peeti
vajalikuks taotleda 1988. a. tei-
sel poolel EKP erakorralise
kongressi kokkukutsumist.

Arutades uutmisprotsessi
kulgu, kiideti heaks Rahva-
rinde loomine uuendusprotsessi
toetuseks, soovitudes kom-
munistidel selles kaasa lüüa.
Ühtlasi avaldati toetust Muin-
suskaitse Seltsile ja Roheliste
likumisele, millede tegevuse
üldisemaks eesmärgiks on
inimväärne elukeskkond ja
selles eetilisel toimiv inimene.

Koosolekul esitati ja kiideti
heaks ettepanek taotleda va-
bariigi valitsuselt (Hariduskom-
iteelt) kõrghariduse lähitule-
viku arendusplaanide, kõrg-
haridussüsteemi finantseerimise
ning materiaal-tehnilise varus-
tatuse praeguse olukorra ava-
likustamist. Sooviti teada, kui-
das seejuures võetakse arvesse
vabariigi kõrgkoolides õppetöö
läbiviimist kahes keeles.

ENSV Sõjakomissariaadile ot-
sustati esitada taotlus avalda
vabariiklikus ajakirjanduses
ENSV-st tegevenistusse kut-
sutute nimed ja seal oma koh-
ust täites hukkunute nimed
ning tagada nende mälestuse
jäädvustamine.

TEADUSKONNA PARTEIBÜROO

ÜLIÖPILASFOORUM GLEHNI LOSSIS

19. mail toimus Glehni lossis
Juhtide Klubi poolt korralda-
tud üliõpilasfoorum, mille kü-
lalisteks olid EKP keskkomitee
sekretär Indrek Toome, Eesti
NSV Ministrite Nõukogu esi-
mene asetäitja Ain Soidla ning
ELKNU Keskkomitee esimene
sekretär Arno Allmann, kes
rääkisid perestroika hetkesei-
sust vabariigis. Seejärel vahe-
tati mõtteid teemadel: noored
ja professionalism (kõrghari-
duse sihipärasusest), noored ja
poliitika ning noored ja raha
(majanduslik olukord).

Foorumil käis
TIIT KOLK
KM-81

PREEMIAID PARIMATELE

XXXII Balti liiduvabariikide, Valgevene ja Moldaa-
via NSV üliõpilaste teaduslik-tehnilisel konverentsil,
mis toimus 18.–22. aprillil 1988. a. Riias, osales kokku
413 üliõpilast 35 kõrgkoolist. TPI-st võitis konverentsi
tööst osa 45 üliõpilast 44 ettekandega. Sektsioonide
parimateks tunnustati 18 TPI üliõpilaste ettekannet.

Vastavalt konverentsi sektsioonide žüriide otsustele ja ÜTÜ
Nõukogu soovitusel premeeriti parimate ettekannete auto-
reid alljärgnevalt:

**Sektsioonide parimaid üliõpilasi, autasustatud vimpli ja
diplomiga, preemiaga à 75.— rbl.**

KALEV KASK (LS-61), ettekande «Mittelineaarsete võrrandi-
süsteemide mitmemetoodiline lahendamine» eest matemaatika
sektsioonis.

Juhendaja: v.-tead. O. Vaarmann, dots. I. Tammeraid.
JURI ja OLGA UDRE (LI-107), ettekande «Programmeerimis-
süsteemi «Les» emuleerimine operatsioonisüsteemides
RAFOS ja Unix» eest arvutustehnika sektsioonis.
Juhendaja: van. tead. B. Berkman.

TIIT ROOSVE (MA-101), ettekande «Diiselaudode diagnostika-
seadme KI-13940 tööks ettevalmistamine» eest autode eks-
pluatatsiooni ja remondi sektsioonis.
Juhendaja: dots. R. Levett.

RIINA ROOSALU (KO-101), ettekande «Humalaekstraktide
kasutamine õlletööstuses» eest keemiatööstuse tehnoloogia
sektsioonis.

Juhendaja: v.-tead. T. Liebert.
MARJE RAONDI ja ANNE SÜLD (TL-101), ettekande «Ise-
majandamise printsiipide rakendamine tootmiskondide all-
üksustes» eest ehitusökonoomika sektsioonis.
Juhendaja: m. t. k. R. Lumiste.

**Sektsioonide parimaid üliõpilasi, autasustatud diplomiga,
preemiaga à 50.— rbl.**

ANNIKA ZAHHAROVA (TI-61), ettekande «Rahva elatus-
taseme tõstmiseks Eesti NSV-s XII viisaastakul» eest poliitilise
ökonoomia sektsioonis.
Juhendaja: dots. R. Talts.

ANDRES OVERST (MM-62), ettekande «Mittelineaarsete võr-
randisüsteemide lahendamine» eest matemaatika sektsioonis.
Juhendaja: v.-õp. L. Sarv.

VELJO SINIVEE (LE-81), ettekande «Korrosioonitõrje kvali-
teedi määramise seade» eest füüsika sektsioonis.
Juhendaja: V. Veimer, L. Kurik.

HILLAR NUUT (AO-81), ettekande «Kõrgetemperatuurilise
korrosiooni uurimine» eest soojustehnika ja soojusfüüsika
sektsioonis.
Juhendaja: juhtiv tead. tööt. A. Prikk.

JUHAN VREIMAN (MM-61), ettekande «Erinevad rauapulbrid
magnetpehmete materjalide saamiseks» eest masinaehituse
tehnoloogia sektsioonis.
Juhendaja: dots. A. Laansoo.

HEROS KRESSA ja PEEP POLLER (MP-81), ettekande «Po-
lümeerse laagrimateerjalide eksperimentaalne uurimine
moderniseeritud 4-kuulitribomeetril» eest aparaaditehnoloogia
sektsioonis.
Juhendaja: dots. A. Velling.

ANNE MATSINA (KO-101), ettekande «Modifitseeritud tärk-
lise ja suhkrukulööri kasutamine kondiitritööstuses» eest
keemiatööstuse tehnoloogia sektsioonis.
Juhendaja: dots. M. Mandel.

TOOMAS ALLMERE (KM-61), ettekande «Kümosiini puhas-
tamine ja proteolüütilise aktiivsuse määramine sünteetilisel
substraadil» eest teoreetilise ja eksperimentaalse kee-
mia sektsioonis.
Juhendaja: lab. juh. M. Friedental.

HANNES ROHLIN (EE-101), ettekande «Telkkatuse töö uuri-
mine» eest ehitusmehaanika sektsioonis.
Juhendaja: dots. K. Öiger.

ANDRES KASALU (EV-81), ettekande «Elektronarvutite
kasutamiseks jõgede vee kvaliteedi prognoosimisel» eest
looduskaitse sektsioonis.
Juhendaja: dots. V. Suurkask, t. t. k. V. Viies.

VOLTA-TATJANA BELJAKOVITSEVA (TM-107), ettekande
«Uute palgatingimuste sotsiaal-majandusliku efektiivsuse
uurimine» eest tööstusökonoomika sektsioonis.
Juhendaja: dots. E. Kalle.

TIIT SÕNAJALG (TL-101), ettekande «Mõningatest ehitus-
remondikooperatiivide probleemidest» eest kommunaal-
majanduse sektsioonis.
Juhendaja: m. t. k. R. Lumiste.

AIVO HIRMO (TE-81), ettekande «REV-ide tootmisvõimsuse
analüüs indeksmeetodil» eest ehitusökonoomika sektsioonis.
Juhendaja: dots. L. Abramovits.

RES TTÜ ÜLIÖPILAS- TÖÖDE KONKURSIST

Maikuu alguspäevil, raadio-
päeva eel, tegi žürii kokkuvõtte
järjekordest A. S. Popovi
nim. Raadiotehnika, elektrooni-
ka ja side teaduslik-tehnilise
ühingu (RES TTÜ) TPI alg-
organisatsiooni üliõpilastööde
konkursile esitatud tööde osas.
Esitatud 18 tööst on enamuse
seotud arvutustehnika raken-
dustega ja tarkvara väljatöötä-
misega, kuid konkursitööde
hulgas ei puudunud ka sead-
mete projekteerimisega ning
nende maketeerimisega, katseta-
mise või isegi üksikeksempla-
ridena valmistamisega seotud
tööd.

Konkursile esitatud tööde
arv on mõnevõrra väiksem,
kui oli eelmisel aastal, kuid
tööde teaduslik-tehnilise tase-
me osas on selgelt märgata
tõusu ning sellest tulenevat
taseme ühtlustumist suhteliselt
kõrgema tasemega tööde osas.
Tööde hindamisel oli žürii selle
tõttu sunnitud rohkem, kui va-
rasematel aastatel, tuginema
juhendajate arvamustele ning
isegi hankima mõnede tööde
kohta eksperthinnanguid vas-
tava ala spetsialistidelt.

I preemia (100 rbl.) väärili-
seks tunnistas žürii **KALEV
SEPA (LA-61)** töö «Dünaami-
lise objekti identifitseerimine»,
mis on teostatud dots. Ennu
Rüsterni juhendamisel.

II preemiaga (à 50 rbl.) väär-
ilisteks tunnustati **KULNO
KESKÜLA (LR-81)** töö «And-
mevõive CAMAC liidesüsteemi
vahendusel», mille juhenda-
jaks on v.-õp. Avo Ots, ning
TARMO MÄRTENSI (LI-21)
töö «Petri võrkude ja keele
LSD omavahelistest seostest»,
mille juhendajaks on v.-õp.
Peeter Lorents.

III preemiaga (à 25 rbl.) väär-
ilisteks tunnustati **MARGO
KÜLVI (LA-41)** töö «Programm
LIN» (juhendajana dots. E.
Rüstern), **AHTO JÄRVE (LI-21)**
töö «Programm «Tunniplaan»»
(juhendajaks v.-õp. V. Viies),
JAAK JAAKSONI (LE-61) ja
KALLE KOPPELI (LE-61)
ühine töö «Projekti «Sakala 87»
võimsusvõimendi kontrollarvu-
sed (juhendaja dots. E. Män-
nama), ning **MART KULDMA,
TEET SIITAM ja AVO NAP-
PO (kõik arvutiringist)** töö
«Graafikareaktor OTU DVK-
-2M'le» (juhendaja v.-õp.
V. Viies).

Ergutuspreemiad (à 10 rbl.)
määrati töödele, mille autori-
teks on **ANDREI GORODILOV
(LI-87)**, **OLEG DOBRJAKOV
(LI-87)**, **TOOMAS UNT (LI-81)**,
MARKO KEERMAN (LI-81),
ARVI TAVAST (LI-22), **VEL-
LO LAAR (LI-21)**, **AARE LIND
(LE-81)**, **PEETER VIKMAN
(LE-81)**, **ARNO KOLK (LE-82)**,
VELJO SINIVEE (LE-82),
PEEP LÖÖKE (LR-81) ja
ALAR REISKA (LR-81), ju-
hendajateks vastavalt v.-õp.
V. Viies, dots. O. Pikkov, dots.
V. Männama ja v.-õp. A. Ots.

Seoses konkursile esitatud
tööde teaduslik-tehnilise tase-
me jätkuva tõusuga viimastel
aastatel, otsustas žürii taotleda
konkursitööde premeerimiseks
eraldatava summa suurenda-
mist järgnevatel konkurssidel

ning seoses konkursile esitatud
tööde arvu vähenemisega vä-
hendada preemiade üldarvu,
suurendades samal ajal teiste,
kolmandate ja ergutuspreemia-
te määrasid.

Žürii tänab kõiki konkursist
osavõtjaid ning kõiki, kes aita-
sid kaasa konkursi kordami-
nekuule ning soovib, et järg-
misel aastal oleks osavõtt kon-
kursist veelgi intensiivsem.

Konkursi žürii nimel
žürii esimees, tootmis-
protsesside automatiseerimise
laboratooriumi juhtinsener

TOOMAS PARVE
AK-301

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA 1988. A. FREE- MIAD TEADUSLIKE ÜLIÖPI- LASTÖÖDE EEST ON MAA- RATUD JÄRGMISELT:

1. matemaatika, küberneetika ja informaatika alal

parima teoreetilise töö
«Iteratsioonimeetod süm-
meetrilise maatriksi oma-
vektorite ja omaväärtuste
leidmiseks» eest **TRÜ 1986. a.**
lõpetanud **Taimo Saanile**
(juhendaja korr-l.
G. Vainikko);

parima rakendusliku töö
«Kõneväljund programmeerimis-
süsteemile MikroPRIZ»
eest 1987. a. TPI lõpetanud
Monika Perkmanile
(juhendaja I. Siil);

2. tehnikateaduste, energeetika ja mäenduse alal

parima teoreetilise töö
«Grafiitoolmu temperatuuri-
juhtivuse eksperimentaalne
määramine» eest **TPI 1986. a.**
lõpetanud **Jüri Jõgevale**
(juhendaja H. Käär);
parima rakendusliku töö

«Erinevate põlevkivituhkade
mõju paisuivate tsemendite
omadustele» eest **TPI 1986. a.**
lõpetanud **Pjotr Ütkiniile**
(juhendaja Ü. Rass).

TÄNUAVALDUS

17. mail 1988 toimus TPIs
vabariiklik teaduslik-praktiline
konverents «Aetismi ja eetika
nüüdisküsimusi», mille pea-
raskust kandis filosoofia kate-
edri õppejõud **V. Nossovitš,
G. Pirnazarov, T. Idarand** ja
allkirjutanu. Palju vaeva nä-
gi tõlke eeskujuliku korralda-
misega tehniliste õppevahendi-
te osakonna juhataja **J. Lakson**
ja tema meeskond. Suur tänu
neile südame ja oskusega teh-
tu eest!

Organiseerijate nimel
KUULO VIMMSAARE

Täname Teie kõrgkooli üli-
õpilasi **AULE KINKI** ja **AR-
MIDO ALLAST** vastutusrikkas
esinemise eest ER- ja ETV ühis-
mängus «TUDENG 88».

ER laeste- ja noortesaadete
peatöötajate peatoimetaja
E. KIVILOO

«Tallinna Polütehniku» veerudel on viimaste kuude jooksul sõna võtnud juhtivad keemiateaduskonna õppejõud keemiainseneride ettevalmistamise probleemidest instituudis. Professor A. Kõstner tõstatab mõtte keemiaõpetuse laiendamise vajadusest keemiainseneride koolitamisel. Professor J. Kallas kaitseb õppeprotsessi matematiseerimise suunda ja rõhu asetamist keemiatööstuse põhiprotsessidele. Püüaksin siinkohal lisada mõningad omapoolelised mõtted, mis on välja kujunenud enam kui kolmekümne aasta jooksul keemiainseneride ettevalmistamisel TPI-s.

Keemiainsener on eelkõige keemiatööstuse insener, kes peab olema suuteline organiiserima ja juhtima keemiliste reaktsioonide kulgemist tööstuslikes seadmetes. Teatud osa keemiainseneridest peab spetsialiseeruma keemiatööstuse projekteerimisele ja samuti ka insenerlike uurimistöödele, mis on vaheastmeks laboratoorsete tulemuste üleviimiseks tööstuslikuks tehnoloogiliseks protsessiks. Seega võime kõige üldisemalt määratleda kolm keemiainseneri põhi funktsiooni: tööstuse juhtija erinevatel tasanditel (direktorist vahetusinsenerini), projekteerija ja uurija. Igapäevaste neist on vaja spetsiifilist ettevalmistust ja peale selle spetsialiseerumist keemiatööstuse harude järele.

Keemiainseneride ettevalmistamise ülesanne Eesti NSV-s kuulub Tallinna Polütehnilisele Instituudile. Oleks loomulik, et põhikontingendi vajalikke keemiainseneridest saavad vabariigi territooriumil paiknevad tööstusettevõtted TPI-st. Kahjuks kohtame aga pahatihti olukorda, kus Eestis paiknevad üliõpilulise alluvusega ettevõtte nõuavad keemiainseneri väljaspool vabariiki asuvatest kõrgkoolidest. Seejuures esitatakse väide, et TPI lõpetajad ei vasta ettevõtte profiilile. Eitav suhtumine mõnede ettevõtete poolt TPI poolt väljalastavatesse keemiainseneridesse pole arusaadavalt noortele teadmata ja siin peitub üks põhjusi, miks KA eriala on viimastel aastatel vähepopulaarne. Tekkinud olukord vajab normaliseerimist Valitsuse ja Keskkomitee tasemel, kuid ka keemiateaduskond peab oma võimalused ümber hindama, et maksimaalselt rahuldada tööstuse vajadusi.

Siinkohal pean peatuma tööstuse ja instituudi vahelkorra küsimusel inseneri ettevalmistamisel. Olen oma pedagoogilise tegevuse perioodil pidanud kuulama pidevaid etteheiteid, et instituudi lõpetajad ei oska täita paljusid bürokraatlikke formulare ega oma kogemusi suhtlemisel alluvatega. Meenutan kohtumisi Saksa Liitvabariigi kahe keemiatööstuse suur-ettevõtte juhtivate töötajatega. Esitasin neile küsimuse, millisel tasemel nad kujutavad ette keemiainseneri ettevalmistust kõrgkooli poolt. Kas noor lõpetanud insener peab põhjalikult tundma tulevase töökohta tehnoloogilise protsessi üksikasju? Vastus oli mõlemal juhul sarnane ja ühemõtteline: kõrgkool peab andma tulevaseks tööks fundamentaalteadmised, tulevase tegevuse detailide omandamine toimub tööstuses. Ka meil on tarvis jõuda arusaamisele, et kõrgkooli diplom ei anna veel valmis keemiainseneri, vaid tema ettevalmistus peab jätkuma koostöös tööstusega.

Ajavahemikus viiekuunendatest kuni kuuekuunendate aastateni valmistas TPI ette hulgaliselt keemiainseneri, kes edukalt rakendusid vabariigi keemiatööstuses. Paljud neist on praegu juhtivatel kohtadel vabariigi rahvamajanduses, osa neist on omandanud ENSV Teaduste Akadeemia liikmete aunimetused, doktorite ja kandidaatide teaduslikud astmed. Stagnatsiooniperioodi alguses lammutati see süsteem ja püstitati range nõue joondumiseks

üleliidulisele skeemile, mida iseloomustas erialade äärmine killustatus. Olukorra päästmiseks tuli otsida kompromisslahendusi, mille tulemusel lõpuks välja kujunes eriala KA valik. Tol korral oli see lahendus optimaalne, praegu tuleb nähtavasti sisse viia mõningad korrektiivid.

Möödunud aastakümnetel on omandanud uuesti täie elujõu ja laialdase tunnustuse Tartu Riiklikus Ülikoolis viljeletav keemiateadus. TRÜ lõpetanud keemikute peamine rakendusala on pedagoogiline töö keemiatööstuse ja teadusliku uurimistöö laboratooriumid. Paljud TRÜ lõpetanud keemikud töötavad edukalt tootmis-ettevõtete laboratooriumides. Ülesannete jaotus TRÜ keemikute ja TPI keemiainseneride vahel peaks olema piisavalt selge. Ometi toob konkreetne elu mõningaid korrektiive. Nii peab keemiainsener mõnel juhul asuma uurijana keemia-laboratooriumi või TRÜ lõpetanud keemik tööstusesse. Need on aga erandjuhud ja neist ei maksa teha suurt üldistust.

Nii jõuame uuesti küsimuse juurde, kas keemiainseneride ettevalmistusega TPI-s on kõik parimas korras? Minu isikliku veendumuse kohaselt pean andma eitava vastuse. Selle olukorra tekkimises pole süüdi TPI keemiateaduskond, vaid seni kehtinud jäigad õppeplaanid. Keemiainseneri erialade õppeplaanis peaks olema järgmised õppeainete grupid: üldteoreetiline, ühiskondlik-politiiline, keemiline, üldinsenerlik, keemilis-tehnoloogiline, keemiainsenerlik ja ökoloogiline. Tundide arvu jaotus õppeainete gruppide vahel on teatavas osas rangelt reglementeeritud (näiteks ühiskondlik-politiilised õppeained), teisalt kannavad aga ilmse subjektiivsuse pitserit. Õppeplaanide tsentraliseeritud koostamise juures saab vastava ülesande mõni eriala instituutidest ja seal omakorda mõni juhtiv teadlane, kelle maitse ja harjumused kujunevad lõpptulemusel määravaks. Olen veendunud, et fundamenditaalteadustel peab olema inseneri ettevalmistamisel prioriteet ja see osa õppetööstusest tuleb kindlaks määrata ilma kõrvalekalduideta. Muus osas tuleb aga usaldada õppeasutuse kollektiivi kogemusi, kes on suutelised arvestama kohalikke tingimusi.

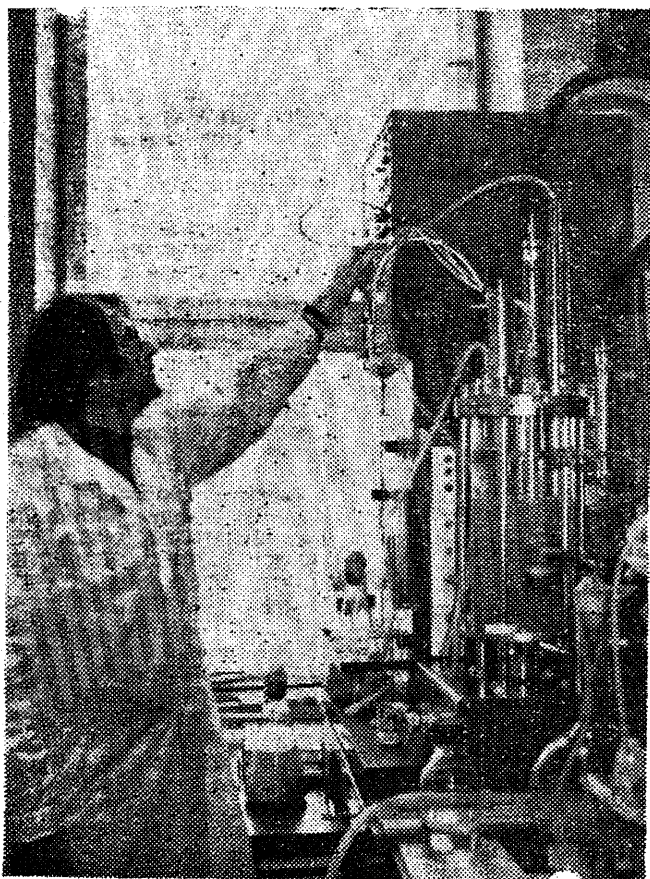
Ma olen lõpetanud kaks kõrgkooli: Saksamaal Dresdeni

Tehnikaülikoolis omandasin keemiainseneri diplomi ja Tallinna Polütehnilises Instituudis keemiku diplomi. Kui aga läbitud kursusi vaadata, siis Saksamaa keemiainsener on rohkem keemik ja TPI keemik enam keemiainsener.

Erinevate maade keemiainseneri õppeplaanides on väga suuri erinevusi õppeainete gruppide mahulises jaotuses. Seejuures ei saa öelda, et Saksamaa, Itaalia, Šveitsi või Prantsusmaa keemiainsenerid oma ülesandeid halvemini täidaksid kui nende kolleegid näiteks NSV Liidus. Sellest lähtudes arvan, et TPI keemiateaduskonna kateedrijuhatajate otsus 1987. aasta septembrist, mis loeb ebaotstarbekohaseks orienteerumise kitsa profiiliga keemiainseneride ettevalmistamisele on täiesti põhjendatud. TPI-l olemasolev kogemus lubab väita et selline reorganiseerimine võib ainult kasu tuua. Praeguses perestroika tingimustes tuleb kõrgkoolile antud suurendatud õigus selles suunas maksimaalselt kasutada.

Oluliseks eelduseks keemiainseneride ettevalmistuse parandamisel on keemia ja keemiainseneri autoriteedi taastamine noorte hulgas. Praegusel ajal loeme peaaegu iga päev mõnest ajalehest või ajakirjast, millist kahju toob elukeskkonnale keemiatööstus praegu ja tulevikus. Kuid seejuures unustame ära, et ilma keemiatööstusest ei saa tänapäeva tsiviliseeritud ühiskond eksisteerida. Keemiatööstuse poolt tekitatud ja tekitatav kahju keskkonnale on selle tööstuse ohjeldamatu arendamise tulemus, kus on hüljatud kõik keskkonnakaitse abinõud. Korda luua ja keskkonna tingimusi parandada saavad ainult keemikud ise, kui nende teadmised ja vastutustunne on kasvanud vajalikule tasemele. Meil tuleb järjekindlalt noortele sisendada mõtet, et nende teha on, et elukeskkond muutuks inimsõbralikumaks. Keemiainsener võib väga palju korda saata oma sihipärase tegevusega edaspidiste keskkonnakaitsete piiramiseks ja täielikuks likvideerimiseks. Sellise sisulise selgitustööga tuleb meil pöörduda noorte poole ja kutsuda osalemiseks üldrahvalikus ürituses.

A. AARNA
ENSV Teaduste Akadeemia korrespondentliige, tehnikadoktor, professor

● Biotehnoloogia laboratooriumi juhtteadur T. Palm fermentaatoris «Biostat E» (SLV) rakkude kultiveerimise seaduspärasusi uurimas.

ÜLEVAADET JA ANALÜÜSI KÜSI- NING HÜÜMÄRKIDETA

Taas on kevad, lõpule hakkab jõudma TPI Filmiklubi XXII hooaeg, 10. mail tõmmatakse joon alla TPI XI filmifestivalile (kui ilmub see lugu, siis juba seljataga).

Mida pakkus see suurüritus? Kuigi täispikkade eesti linasteoste (pikkusega üle 45 minuti) võitja selgub alles 1989. aasta kevadel, tahaksin selles lehenumberis vaadelda-rääkida kõigest, mida meie rahvuslik kinotööstus, samuti harrastusfilmijad pakkusid.

Oli üllatusfilme, oli neidki, mis panid õlgu kehitama ja mõtlema: miks küll nii õhuke on — mõnikord — meie filmimeeste professionaalsuse võõr? Kas puudub kredo, kontseptsioon või ei piisa professionaalsuse ettevalmistusest? Näib, et mõnel loojal on kõik need hädad ühekorraga. Ent vaadake kõike ajalises järjestuses.

Hooaja avalööki oli vägev: 3. novembril vaatamise P. Pärna uut multifilmi «Eine murul». Et seda teost olen juba retsenseerinud, kordaksin siinkohal vaid: tegu pole mitte ainult saavutustega P. Pärna loomebiograafias, vaid kogu meie väikese rahva (muidugi ka NSVLi) kunstisaavutusega. Avameelsus ja asjalik-iroonilises stiilis rääkis P. Pärna filmi sünniloost (stsenarium ja kavandid olid valmis juba 1984. a., kuid meie «stagna» siis alles õitses), samuti lähemaast tulevikust. Tasub meenutada, et Tampere filmifestivalil võitis «Eine» peaaugina ning üleliidulisel filmifestivalil jagas multifilmidest koos R. Undi ja H. Volmeri teosega «Sõda» esikohta. (Küllap kuulub talle meie klubi «Väike Hammassaratas» — ent lõppkokkuvõttes festivalist avaldame eraldi.) Ehk on see vaid algus filmi menule ja lõpuks pääseb multifilm kui võrdväärne kunstiliik vaataja teadvusse. (Leitakse võimalused nende näitamiseks mitte ainult telerite ekraanidel.) Igatahes on kergem hingata ja usku elu muutumise, perestroikasegi, — kui soovite — tuleb kõvasti juurde pärast SELLISE kunstiteose nägemist-kuulmist. Oleks P. Pärna taolisi mehi Eestimaal rohkem ja et temagi ei väsi!

O. Neulandi mängufilm «Reekviem» jõudis kord meiegi vabariigi ekraanidele (kohalike võimude keeld kaotas lõpuks oma jõu) ning 3. nov. 1987. nägi seda ka meie filmiklubi rahvas. Hoolimata mõningasest rabadusest (mis üldse on omanne O. Neulandi lavastajastiilile) ja väljajätlematusest, tuleb «Reekviemi» hinnata juba kasvõi väga humaanselt (ja minu arust ainuõige) kontseptsiooni pärast: igal inimesel on õigus vabale tööle, jumalateenimisele, ideaaljargimisele, armastusele, headusele. Mitte aga inimes(t)e tapmisele, ükskõik mis sildi all see ka toimub. (Stalinistlik vaenlase-teooria ehk saab ometi selgeks räägitud, hukka mõistetud ja ajaloo solgikraavi visatud või pole aeg veel küps? Ehk lõpeb ükskord ka sõjafilmi fabritseerimine ja sõja taganumine üleliiduliserandiks oli E. Klimovi «Mine ja vaata». Ja on juba teisigi sõjavastaseid filme, mõned ka riuleil seisnud ja oma aega oodanud. Peame saama teada tõe, temaga harjuma ja talle elama. Muidu muutub elu üksnes söömiseks ja liigi säilitamiseks.) Filmi pildirida ja montaaž ei olnud küll kahjuks käsikirja (T. Kallas) tasemel, ka ilus kunstnikutöö (T. Hörak) ja tugev näitlejateansam-

Järje- aga

bel (R. Razuma, A. Üksküla, S. Grünberg, vähem I. Linna) ei suutnud lavastuslikke puudujärke tasa teha. Vajalik ja vaadeldav film küll kindlasti.

Eelmise aasta 8. detsembril vaatamise vägagi erinevaid loomeid. Amatöörfilm «Sügispäev vabariigimuseumis prof. Karl Tihasega» (autorid H. Tibar, P. Joala «Agrofilmist») näitas proff-filmimeeste stampe, film venis, puudus pinge ja veenvus. Kahju! Ometi oleks pidanud saama huvitava tulemuse — nii võluva isiksuse nagu Karl Tihase puhul oluks see ootuspärane. Teemagi äärmiselt vajalik. Ehk segas siin harrastusfilmijaid A. Söödi «Mälu», mille mõjujõud muidugi suur, ta sugestiivsusest raske vabandada. Kuid kunst ei sünni kunstist kunsti matkimisest vaid elust. Teda peab ikka ja jälle uuesti looma, avastama uusi vahendeid — või kasutama paljukorratud võtteid nii, et see näib uue, värskena. Muidu sünnib pseudokunst, mis kitsist hullum.

Nii imelik kui see ka pole toimus samal õhtul P. Toominga seriaali «VARANDUS I-IV» läbivaatus. Filmi pealkiri olgu talle hinnanguks! Usun, et see on üks tõsisem, vajalikeim, kauneim ja valusaim teos, mis eesti keelt kõnelejaile tehtud. (Kuigi autoribiograafias on P. Toominga «Teekond mäe südamesse» tasemel võrdväärne, sõnum aga eesti rahvale teine.) Sõnadest selle filmi kohta ei piisa. Peab teadega vastama. Me kõik, kes me VEEL elame SIIN. Ehk on sündinud Rahvarinne see, kes tahab, suudab. Suudab seda, millest enam ei saa, kuni pole hilja. Muuta meid ja seda, mis meie ümber, päästa seda, mida veel on võimalik päästa, ülesehitada alusmüür, millelt saaks edasi arenada meie rahvs, rahvuskultuur.

Amatöörfilme nägime veelgi. 15. detsembril vaatamise koguni kahte: «Uutmine N. maakonnas», mis Balti vabariikide ja Leningradi amatöörfilmide festivalil 1987. a. hinnati hõbemedaaliga ning samade autorite (V. Uuusberg, R. Tobbi ja A.-R. Tereping — viimane meie filmiklubi liige) täiesti uut taise «Arkamisega». Ilmne oli «Uutmise» edu uue filmi ees. Perestroika ebaperestroikalikud nipid (uus vorm vana sisuga), olid kenakesti vaimukalt N. maakonna näite varal välja naerdud.

29. detsembril — eelmise aasta viimasel filmiklubiõhtul — nägi suhteliselt hõre saalipublik allakirjutatu, G. Okki ja T. Kivimäe (seni) viimast mängufilmi «Mäng», mis nagu «Uutminegi» pälvis hõbemedaali. Hinnang jääb vaatajaile, siinkohal vaid nipalju, et võt-tegrupp on tänuulik sarmikale Anu Presjärvele. Ehk õnnestub teda veelgi meelitada honorarita filmitööle?

Ka uus aasta andis ühe amatöörfilmi vaatamise. 9. veebruaril nägime L. Saare, I. Männi ja E. Kotli mängufilmi «Operaatori surm», mis püüdis järgida ERKI-laste häid filmitraditsioone, ent mitte 100%-se õnnestumisega. Kui «Päratrusti» töodes oli kõik täpselt paika pandud: käsikirja, režii, filmi pikkus ja montaaž, siis «Surmas» oli patustamist kõige nelja vastu. Ometi oli siingi säravaid leide, eriti filmi alguses. Põhiviga oli ehk selles, et kõik kaardid kohe välja käidi, paljudele jäi arusaamatuks ka lõpp, mis oli tegijail hästi mõeldud, ent mitte samahästi filmitud.

23. veebruaril nägime Helle Kariise uut mängufilmi lastele — «Metsluiged», mis minu arust jäi eelmisele — «Karloline Hõbelõng» — alla. Lõplik ja objektiivsem hinnang jäägu siin lastele. Siiski peab

kordsest TPI filmifestivalist, mitte ainult

H. Kariist kiitma südamesoojuse eest, mida ta filmid katkevad. Ja usu eest headuse võidusse. Seda polegi nii vähe.

Pisut pikemalt tahaksin rääkida A. Iho mängufilmi «Vaateleja», mida vaatlesime 1. märtsil. Seni tundsin A. Ihot kui operaatorit ning menufilmi «Naerata ometi» kaaslavastajat. Debüütfilmi kohta on see täiesti väärkas töö. Üldjoontes olen päri H. Relve hinnanguga «Sirbis ja Vasaras». Mõned mõtted siiski. Harjumuspärase, kuigi põhjendatud oli filmi venekeelsus. Põhiprobleemiks linatose täielikult vastu(omaks)võtmisel on mu arust ta liigne komplitseeritus, mis saab alguse juba stsenariumist. Terve film on ju ülesehitatud polaarsustele (kas ma kõiki üldse tabasingi?): vaatlemine—tegutsemine, noor—vana, mees—naine, eestlane—venelanna, loodusehoidja—loodusehävitaja (elu alalhoidev ja seda õgiv, hävitav printsip vastamisi, laias laastus: «homo soveticus» kui väljakujunenud nähtus — «võtta sealt, kust võtta annab», sigitamine—surm. Ehk ma liialdan? Nii esimese korra vaatamisega igatahes tundus, küllap jõuab teda veelkord vaadata koos eestikeelsete subtiitritega. Teos kulmineerus traagiliselt, muu polnuks ka võimalik nii paljude vastandnähtuste puhul. Filmhoiatus sellest, mis on meie ühiskonnas vohava vähkkasvajana olemas. Ehk paneb see teos mõndagi meist õiges suunas mõtlema. Lõpplahendus saab olla aga üks: eelkõige peame muutuma ise, igauks meist. Muutuma eetiliseks ellusuhtumiselt. (Vähem esteeditsemist!) Kes pole filmi veel näinud, soovitan julgelt: mine ja vaata! Unustasin öelda, et tõene on film ka idamaa yang-yin teooriast lähudes, kus meesalge sümboliseerib taevast, ideedega viljastajat ning naisalge — naine — materiat, materiaalselt, nähtavat, kombatavat maailma, ka loodust. Sessmõttes oligi ootamatu ja kummaline, et hävitaja rollis oli naine. Eks olnud teda vorminud ajastu, sest teemataolisi kohtab kahjuks pea igal sammul, ka Tallinnas tänavail.

15. märtsil nägime mitut dokumentaalfilmi. Filmikunsti seisukohalt loen parimaks E. Säde ja H. Roosipuu filmi spordist ja sportlastest «Imetegija võlg». Irooniline pealkiri annab viite kogu teose mõistmiseks. Hea, et pisutki kergitatakse vatitekki pihalt tippsportlaste elult ja lastakse sinna alla piluda. Sündmatu tegu kahtlemata! Filmis on suurepärase operaatoritöö ja montaaž. H. Speegi «Kas meid polegi olemas?» on terava, vajaliku teema mitte kuigi hiilgav esitus. Konkureerida teosega «Kas on kerge olla noor?» on ka pea võimatu. Seevastu M. Müüri «Miks kuvavad tähed» tuleb igati õnnestunuks lugeda, hoolimata ta ebafilmilikust lahendusest.

Multifilmi «Sõda» on juba ajakirjanduses piisavalt analüüsitud ja saanud ka üleliidulise tunnustuse. Täiesti professionaalsel tasemel film, mis mulle eriti ei meeldinud. Ehk olen vähemuses? Vahest häiris ainult mind see rotikarjade lõputu võidukäik ja mitmed assotsiatsioonid ümbritsevaga?

A. Ahi «Magus planeet» oli samuti korralik töö, nii režiilit, kunstnikutööl kui nukkude meisterliku «elustamise» poolest. Neid kahte multikat nägime 22. märtsil, kus oli veel K. Kivi «Miks puud ei kõnele», mis mul seni nägemata.

29. märtsil nägime kolme amatöörfilmi H. Jäneselt, mis kõik kindla käega tehtud ja samas pole vabad professionaalse filmi stampidest. Parim neist oli populaarteaduslik

«Lore putukas» heade loodusevõtete tõttu.

Sümpaatne oli A. Söödi «Külaskäik», kuigi mitte ta parim film. Igav küll ei hakanud ka neljandal vaatamisel. Kunsti mõistmine, hindamine ja säilitamine (kas selle soetamine) on meil ikka veel lahendamata probleemiks.

29. märtsil nähtud reklaamfilmidest eriti rääkida ei tahaks — suuri leide nende hulgas polnud. (Meenutuseks mõni aasta tagasi samas saalis nähtud vaimukad pärlid «ERF»-ilt P. Volkonski kaastegevusel). Seekordseist oli ehk parim A. Ruusi, A. Silla «Rakvere tooted». Lausa maitsetud polnud ka ükski ning puudus venimine ja heietamine, mis iseloomulikud paljudele üleliidulistele reklaamiminutitele. Vast oli vale ühel õhtul nii suurt hulka reklaamfilme vaadata-hinnata? Ehk oluks õigem vaadata igal õhtul vaid üks-kaks.

12. aprillil nägime P. Toominga «Varandus VII», mida ei tahagi kommenteerida: see on meist, meile. Tõde on ikka valus. Sama käib ka A. Söödi «Poolmiljoniline Tallinn» kohta, mis küll mõneti pealiskaudselt ja araks jäi.

Hoopis pikemat analüüsi vajaks M. Soosaare «Elu ilma...» — see on meistri töö, meister-teos aega. Filmi vaatamine oli aga piinaks, küllap pidigi olema. Sest mõnikord on kergem, kui ei tea. Kui ei tea, pole vaja ka sellele mõelda. Aga peab.

H. Drui kollaažfilm rahvakunstnik Eino Baskinist «Lend üle mägede» jättis hinge krieldava tunde: portreeritav isik kadus liikuvate kaadrite virr-varri kuhugi ära, isiksus

haihtus. Või oleme loonud endile ise müüdi ja see film oligi müüdi hävitamine?

Vabariikide ja Leningradi 1987. amatöörfilmide festivalil parimaks tunnustatud mängufilmi «Mees paadis» vaatamine 19. aprillil. Sugestiivne, professionaalsel tasemel töö kaotas palju sobimatu tõlke tõttu. M. Klenskaja tõlkemaneer ja hääli ei haakunud jutustaja meeshäälega. Nõrk oli ka koopia tehniline kvaliteet. Selge on, et Lauri Aaspõllut, kes praegu õpib Moskva Kino-instituudis, tasub tulevikus häid filme oodata.

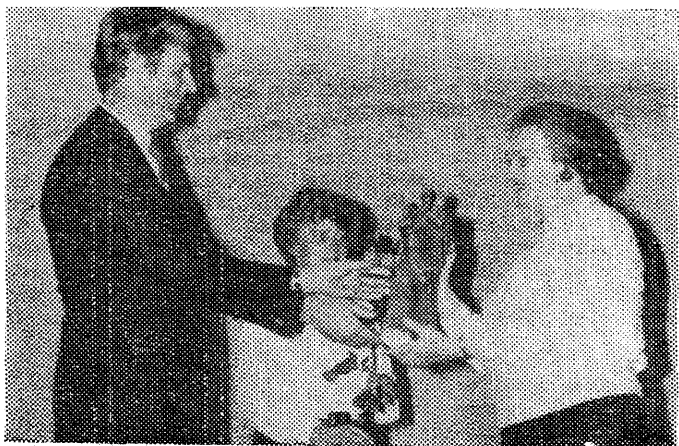
K. Svirgsdeni «Mälestuskuuort» kannatas ülelavastamise all. T. Lepa muidu tase-mel filmi «Tantsivad kõik», kus oli vaimukat montaaži, kahjustas mingi ruttamine, närvilisus, lõpetamatus. Siiski huvitav portree tantsijatest ja tantsujuhist Mait Agust.

E. Hermaküla «Sulev Nõmmik» oli kergetäoliselt tehtud. Tuntud näitlejat — naerutajat filmis ei avatud — või ei püütudki. Kuigi toimus filmide eelvoor, pääses nii mõnigi kehvem ka suure saali žürii ette, ent see oli ka vajalik — nähtud teostest (v.a. mitu reklaamfilmikest) oli igalt midagi vajaliku võtta.

● Olen seda meelt, et kutsun üles kõiki kirjaoskajaid tegema FILMIALAST kaastööd ajalehele «TP». Endastmõistetavalt avaldama otsesõnu arvamust ka TPI Filmiklubi töö kohta.

Head vana hooaja lõppu filmiklubi ja veelgi PAREMAT UUE ALGUST!

JAA N PAAVLE
TPI Filmiklubi juhatusel
liige

TPI X filmifestivali lõpuõhtul: «Suur Hammasratas» režissöör Leida Laiusele «Naerata ometi» eest.

TPI XI FILMIFESTIVAL

on lõppenud, auhinnad jagatud. Minifilmidest — pikkusega kuni 5 minutit — võitis teenitult (aga ikkagi üllatuslikult!) amatöörfilm «Uutmine N. maakonnalinnas», kogudes 6.66 palli 10-st võimalikust. Selle lõöva filmiplakati autoriks on Valter Uusberg, Rene Tobbi, Avo-Rein Tereping. Ülejäänud kohtadele reastasid «ERF» reklaamfilmid «Rakvere tooted» (autorid A. Ruus ja A. Sild) — 6.59 hindepalli ja «Dünamo suvel» (autorid P. Simm, O. Osolin ja A. Ruus) 6.49 hindepalliga.

Lühifilmidest (pikkusega 5 kuni 45 minutit) võitis ülekaalukalt esikoha ja pälvis «Väikese Hammaratta» Prit Pärna multifilm «Eine murul». Film tutvustamist ei vaja, lisada võib niipalju, et hindepalle oli 8.55 ning P. Pärnale ei olnud see esimene «hammasratas» TPI Filmiklubilt. Ehk jagub neid tulevikuski?

JAA N PAAVLE

KAS ISESEISVAL MASINA- JA APARAADITÖÖSTUSEL ON EESTI NSV-S PERSPEKTIIVI?

10. aprilli «Rahva Häälest» võis lugeda rahvasaadiku N. Ganjušovi resolutsiooni ja karmi hinnangut vabariigi masina- ja aparaaditööstusevõtete arenguperspektiivide kohta: «...Ettevõtete lahutamise üleliidulistest tööstusharudest võib vältimatult kaasa nende mandumise poolkäsitöönduslikeks käitisteks». Võib oletada, et see seisukoht on oluliselt mõjutanud ka Eesti NSV valitsuse poolt Ülemnõukogule läbivaatamiseks esitatud ENSV rahvamajanduse juhtimise struktuuri ümberkujundamise ettepanekut, milles kavandata-va Vabariikliku Tööstuskomitee pädevusse masina- ja aparaaditööstuse ettevõtteid ei kuulu.

Ei ole kahjuks öeldud, millistele uurimustele tuginevad sm. N. Ganjušovi nii põhjapanevad hinnangud?

Olen alates 1967. aastast tegelema uurimistööga elektrotehnika, elektroenergeetika ja elektrometallurgia alal, mistõttu alpoolestatavad arvamused ja seisukohad tuginevad nendes valdkondades saadud praktilisele kogemusele.

Üldhinnang hetkeseisule — tööstusevõtete ja tööstusharu-uurimisasutuste monopoolne seisund, riiklik plaan (tellimus) halvab tööstuse normaalselt arengut. Seepärast väljalastav tööstustoodang reeglina ei ole maailma tiptasemel, mis raskendab edukalt konkureerida välisurul. Millele tugineb selline hinnang?

Alates 1972. aastast oleme uurimisgrupiga teinud üle 1,5 miljoni eest lepingulisi uurimistööd majandusefektiga üle kolme miljoni rubla. Senised suuremad juurutusalased kokkupuutid üleliiduliste harukondlike teaduslike uurimis-instituutidega on näidanud järgmist:

1. Olemasolev uurimistööde tasustamise, organiseerimise, koordineerimise ja stimuleerimise süsteem on selline, et tööstusharude TUI-d saavad olla huvitatud ainult oma uurimistulemuste juurutamisest. Neil puudub majanduslik huvi teha tööproukte teiste asutuste poolt väljatöötatud, ka tehniliselt täiuslikumate seadmete juurutamiseks tööstusharu ettevõtetes.

2. Tööstusharude TUI-d reeglina paiknevad ettevõtetest kaugel, side ettevõtetega on ebapiisav, episoodiline. Seetõttu puudub nende vahel pidev viljakas koostöö. Monopoolne seisund ja konkurentsivähesus (puudumine) maailma tööstuste väljatöötamist ja juurutamist.

3. Tööstusharud on liiga kitsa suunitlusega. Seetõttu keerukamate tehniliste lahenduste korral on vaja kokku sobitada eri tööstusharude (ettevõtete) toodangut. See teeb seadmete evitamise aeglaseks, kalliks, kohmakaks ja vigaderohkeks.

4. NSV Liidu tööstuses praktiliselt puuduvad firmad sõna parimas mõttes. Näiteks Rootsi firma ASEA töötab välja, katsetab, toodab ja koostab toodangu rakendusprojektid energiatehnika, elektrotermia ja elektrotehnika põhiseadmete komplekselt. Toodanguks on generaatorid, trafod, lülitid, ülekanaliinide elemendid, kondensaatorid, mootorid, robotid, elektriühendid, vajalikud automaatjuhtimissüsteemid jne. Paljuski on analoogne Soome firma NOKIA toodang ja ülesehitus. Ei toodeta vaid juhtimissüsteemides kasutatavaid arvuteid ja mõningaid teisi baaselemente ja -sõlmi, mida on majanduslikult otstarbekam osta teistelt firmadelt. Tänu komplekssele lähenemisele on projektid kõrgekvaliteetsed,

suurte seadmete koostes osad reeglina kohe töökõbulikud, spetsialiseerunud koostajad on võimelised tegema kvaliteetset tööd ja pärast koostetööde lõppu ja katsetusi võib seadme töösse võtta. Seetõttu on seadmete evitamine kiirem, läbi-mõeldum, odavam ning puudub vajadus spetsiaalsete häälestusorganisatsioonide ja pikajärelise häälestajate töö järele.

5. Välisfirmadel on oma uurimiskeskused, mis teevad uuringuid tihedas koostöös tootjatega. Uue toodangu puhul konkurentsitingimustes ei saa orienteeruda eelse päeva tehniliste lahendustele. Seetõttu töötab uusi lahendusi välja kas uurimiskeskus või, kui see on majanduslikult õigustatud, ostab litsentsi või tellib tehnilise lahenduse teiselt uurimisüksuselt.

Millised võiksid olla meie oludes põhilised teed tööstustoodangu taseme tõstmiseks? — Nimetaksid mõned nendest:

* tagada ettevõtete majanduslik iseseisvus, kehtestades olenevalt tööstuse arvust, aastakäibest jne. pikaajaliselt muutumatute eraldiste (maksude) skaala riigikaitse, sotsiaalhoolduse, hariduse jne. vajadusteks;

* tagada ettevõtetele otse-väljumisvõimalus välisurule, kehtestades pikaajaliselt muutumatud maksuskaalad valuutatuludele. Et tagada ettevõtete huvi välisurule läbimurdes, peaks ettevõtetele säilitatama vähemalt 50% valuutatuludest;

* likvideerida reeglina tööstusharude uurimis- ja projek-teerimis-instituudid, viies spetsialistid üle tööle tööstusevõtete või koondiste uurimiskeskustesse; likvideerida spetsialiseeritud häälestusorganisatsioonid;

* luua nõukogude firmad (koondised) oma projekteerimis- ja uurimiskeskustega, mis valmistaksid lõpuni viimistletud, välisurukõbulikku toodangut;

* keskasutused peaksid teadlikult toetama omavahel konkureerivate NSV Liidu firmade teket, mis valmistaksid samamaemärgilist toodangut. Nendevaheline konkurents kergendaks maailmaturul väljajõudmist;

* luua tööstusevõtetele toodanguarendamisfond, millest tuleks finantseerida uute toodete väljatöötamist ja tootmise evitamist. Uut toodangut võiks välja töötada firma uurimiskeskus või näiteks tellida uurimistööd konkursi korras väljapoolt. Ettevõtetele peaks olema omal võimalus otsustada, milline lahendus on majanduslikult otstarbekaim ning perspektiivsem;

* tugevdada kõrgkooli materiaalselt baasi ja uurimisalast koostööd tööstusevõtete-ga;

* evitada tööstusevõtetele kaasaegsed masinprojekteerimissüsteemid.

Vaadeldud seisukohtadest lähtudes on alusetu lootus, et üleliidulise alluvuse säilitamine vabariigi masina- ja aparaaditööstusevõtetele üle annaks mingi garantii, mis tagaks nende ettevõtete kiire arengu ja nende toodangu kvaliteedi kiire paranemise. Kas see oleks võimalik territoriaalse, vabariikliku alluvuse korral? Kas võib abi saada ka Eestimaalt?

Sellele vastamiseks peaksime tagasi vaatama varasematesse aegadele. Eestis oli ennesõja-aastail põhiraskus elektrotehnika ja elektroenergeetika alase toodangu väljalaskel tehase «Volta» kanda. Sisuliselt tehas «Volta» täitis Eestis esimeses lähenduses neid funktsioone, mis firma NOKIA See-

KAS ISESEISVAL...

mes ja ASEA Rootsis. Esimese maailmasõja aastail evakueeritud tehase «Volta» baasil tekkis Siberisse võimas elektrotehnikatehas «SIBERELEKTROTJASMAS». 1950. aastail tehase «Volta» algne sisu muutus. Ta muutus spetsialiseeritud elektrimootoreid tootvaks tehaseks, millel ei säilinud ka oma toodangut väljatöötav uurimiskeskus. Ka teised elektrotehnilise suunitlusega tööstusettevõtted on küllalt kitsalt spetsialiseeritud. On olemas ka koim uurimisasutust: TET TUI, ENSV TA Elektro- ja Termofüüsika Instituut ning TPI energeetika- ja automaatikateaduskonnad.

Kui elektrotehnikaettevõtteid alluvad vabariiklikule tööstuskomiteele, siis nende edasine areng on võimalik kolme põhiskeemi järgi:

— jättes ettevõtteid, nagu siiani, sõltumatuteks

— ühendades osa ettevõtteid omavahel

— ühendades enamiku ENSV elektrotehnika-alase suunitlusega ettevõtteid omavahel ühtselt firmaks, mis organiseeriks omavahelist koostööd mingis ulatuses välisfirmade eeskujul. Mõeldav on koostöö tehaste «Volta», M. Kalinini nim. TET, H. Pöggelmanni nim. TET, TOOSTUSAPARAAT, EESTI KAABEL, Harju Elekter, Punane RET jt. vahel. Enamsobiva uue toodangu valikul oleks võimalik arvestada kõikide alltevõtte võimalusi ja soove, kasutada ka vabariigi uurimisasutuste teaduspotsentsiaali. Firma uurimiskeskus(ed) tuleks varustada tipptasemeliste masinprojekteerimiseadmetega.

Pärast väljastatava toodangu kriitilist hinnangut ja analüüsi tuleks välja töötada ühine strateegia uudistoodangule. Vabariigi tarbeks aktuaalse ja perspektiivse toodanguna võiks nimetada kolmetariifilist energiaarvestit, kadude arvestit, majade automaat-elekterkütte seadmeid, arvjuhtimisega komplekt-elektrijamit, optoelektronseid automaatika ja sidesüsteemide elemente, töökindlaid klapi- ja siibri ajameid jne. Üleliiduline turg sellele toodangule oleks täielikult garanteeritud.

Kõigil vabariigi kolmel ülalmainitud uurimisasutusel on mõningad uuringud jõudnud juurutusstaadiumi, mis tegusa ehitussüsteemi puudumise tõttu on takerdunud.

Olles kursis TPI energeetika-teaduskonna elektrivarustuse automaatika laboratooriumi töödega, võiksime juurutamiseks vajaliku dokumentatsiooni üle anda ENSV-s ja NSV Liidus suurt turgu omavate kahetrafoliste alajaamade reaktiivvõimsuse automaatkompensatsiooniks vajalike regulaatorite REVAR-011 kohta, millest ligi 20 regulaatorit on juba eksploatatsioonis. Analooone on olukord kolme eksploatatsioonis oleva staatilise reaktiivvõimsuse kompensatori juhtimisüsteemiga AVAR-001. Välis- ja siseturule väga perspektiivne toodanguliik oleks uni-

kaalne alalisvoolu-kaarleek-sulatusahju toiteallikas «ES-TA», mis erinevalt senituntud toiteallikatest komplekselt ja inertsivabalt lahendab ahju toite küsimused. Toiteallikate «ESTA» tootmiseks võib otstarbekaks kujuneda ka välismaal ühisfirma loomine. Laboratooriumi teised väljatöötavad seadmed vajavad enne juurutamist täiendavaid lisauuringuid. Need võiksid olla efektiivsed plasma-, keevitusagregaadi- ja võimsate impulsskoormuste toiteallikad; kompenseeritud voolupiiravate muunduritega reverseeritavate valtpinkide ajamid, juhitavate reaktorite juhtimise süsteemid jne.

Ülalesitatud põhjal vanadel alustel (harukondliku teaduse ja käsumajanduse tingimustes) tööstustoodangu viimine tipptasemele ei ole reaalne. Seetõttu Eesti tööstusettevõtete elu kardinaalne ümbekujundamine firmadeks oleks juba täna õigeaegne samm. See võimaldab tösta toodangu kvaliteeti, anda toodangule pikaajaline garantiid ja arendada firma teenindust. See kiirendaks tööstuse arengut ja võimaldaks taastada maailmatasemel kaotatud positsioone. Ettevõtete lahutamise üleliidulistest üli-spetsialiseeritud tööstusharudest ei tähenda sidemete täielikku katkestamist nendega, vaid ühepoolse diktaadi asendamist kahepoolsete suhetega majanduslikel alustel.

● Ohtu, mis peaks tekkima üleliiduliste tööstusharudega käsumajandussuhete asendamisel majanduslikega, võib lugeda mittepõhjendatuks. Jättes põhilised tööstusharud üleliidulisse alluvusse, väheneb küll vabariigi valitsuse töömaht, kuid loota, et keskastutustes on ülitargad, heasoovlikud ja läbinägelikud ametnikud, kes on võimelised objektiivselt hindama iga regiooni vajadusi üle kogu NSV Liidu, on naiivne ning seda on tõendanud ka meie senine igapäevapraktika.

● Järelikult just nimelt ettevõtete jätmise üleliidulisse harukondlikku alluvusse tähendab nende edasist mandumist, nende iseseisvus ja kohalik koostöö ühine areng ja teaduslik-tehniliseks arenguks.

● Vabariigi rahvamajanduse juhtimisskeemi kujundamisel on kiirustamine ja poolikud lahendused väga kahjulikud. Kahjuks räägivad heakskiidetud põhiseisukohad, mille põhjal Tööstuskomitee alluvusse kuuluks vaid kolmandik vabariigi territooriumil paiknevast tööstusest, meie suurest alaväärsuskompleksist elu põhis-küsimuste lahendamisel. Räägivad ka sellest, et käesolevaks hetkeks puudub igati põhjendatud ja õnnestunud juhtimisstruktuuri projekt. Ainuõigena tundub, kuni pole veel hilja, koos vabariigi üldsusega jätkata tööd vabariigi rahvamajanduse juhtimisskeemi kujundamisel.

JAAN JÄRVIK

Isemajandamine vajab ka uut moodi töösse suhtumist...

„SOOVISAATE“ - ONUL HÖLMAST KINNI

Kuhu saadab Eesti noor kirja oma muusikakuulamis-soovidega? Vastuse mõtlemiseks pole kaua aega tarvis. Loomulikult onu Tõnisele «Soovid, soovid...» saatesse.

Mina pole talle kunagi kirjutanud. Pole justkui vajadust olnud. Nüüd aga nägin kuulutustelt, et Tõnis Erilaid kohtub rockiklubilastega. Ja sinna ma oma sammud seadsi. Mind valdas uudishimu. Pole seda meest varem ju näinudki.

Üllatus, üllatus! Lava taga istusid kaks meest. Ühte neist ma tundsin, teine pidi järelikult olema Tõnis. Nii ka oli. Ja läkski küsimiseks lahti. Nüüd veidi tutvustavat ja natuke oma arvamusi «Soovisaate» ja Tõnis Erilaidist.

Esimese saade oli eetris märtsis 1979. See kestis ainult pool tundi. Kohutavalt vähe, kuna praegugi on kaks tundi liialt lühike aeg ühe huvitava saate tegemiseks. Detsembris '80 võttis soovisaade ohjad enda kätte Tõnis Erilaid. Praeguseks on siis ta seda saadet juhtinud seitse aastat. Pikk aeg. Seda tunnistab ka ta ise. Tõnis arvab, et on ennast peaaegu ammendanud ning meeldi tegeleks uue saatega. Selle aja jooksul, mis saatejuhtionuna ametis olnud, on ta noori rohkem tundma õppinud kui mõnedki psühholoogid. (Ka küsimustest kõrvalepõikamist on saatejuhi rollis olemise aeg vist õpetanud). Kirju saabub sellele saatele palju, kuid publik on jäänud aegade jooksul ikka samasuguseks. Välja arvatud see, et kuue-seitsme aastased on heavy kuulama hakanud. Seegi edusamm. Vanemad kuulajad ei huvitu tihti peale ikkagi rohkem muusikaalast infost kui 60-ndail. Võimalusi selle saamiseks aga on tõesti rohkem. Vaagimisel on sellise saate loomine, kus kirjasatjad saaksid endast teineteisele märku anda (kohtumispaiku määrata jne.) ja ka muusikat kuulata. Selle saate juhiks lubas Tõnis küll mitte hakata. Üks huvitav fakt, mille teada sain, oli selline: «Kui toimus kuulus jalgpallimats Tallinnas, siis peale seda keelati ära õnnitluste edasiandmine «Soovides», kuna kardeti, et noored annavad eetri kaudu sõnumeid üksteisele edasi.» Selline fakt näitab küll mingites instantsides valitsevad tohutud lolluse-parasiiti. Loodan, et sellise mõtteviisi lõkkele löömise ajad on läbi. Nüüd aga tagasi teema juurde. Vastus saadi küsimusele «kust tuleb uus muusika «Soovisaatesse». Praktiliselt näeb see välja nii, et meie bänd läheb linnahalli, mängib seal ränka raha eest oma loo lüti ja toob siis lüti ise raadiosse ilma vastutata küsimata. Kui lugu õnnestub popiks teha, siis võib-olla saab selle väikse tasu eest reklaamklubile müüa. Täbar ja väga häbiväärne lugu. Välismaist muusikat peab ise hankima. Selle juures aitavad kaasa ka paar andunud kuulajat Soomest.

Suur diskussioon toimus raskema muusika teemadel. Sõna «kärerock» on välja mõelnud Valter Ojakäär. Väljendit «käre muusikarühm» kasutab Tõnis Erilaid sellepärast, et sõna ansambel nii tihti ei kuuluks. Kui juba on käre muusika, miks siis ei võiks olla vahemuusika (vahe nagu nuga), kärtsmuusika, süldirock jne. Seda peab mõtlema.

Tsiteeriks nüüd ühte artiklit eelmise aasta 16. veebruaril «Õhtulehest»: «Kahju on aga sellest, et kärerock, mis varem paistis silma sotsiaalselt väärtustatud tekstidega, on

nüüd ka meie noortel ansambelitel mõnigi kord ahelatest ja laipadest tulvil. Ent nagu öelda, vapra müra keskel olid laulud sõnad küll need, mis sagedasti kõrvust mööda libisesid.» See arvamus käib Levireportaažilt '84 kuuldud hard- ja heavy-rocki kohta. Õhtul Rockiklubis eitas Tõnis sellist arvamust täielikult. Ei tea, kas arvamus on muutunud? Mina kahtlen selles väga. Hea on see, et ta tunnistab end heavy koha pealt mittekompetentseks, muudu saaks ta vist küll üsna palju s...ukirju. Segadus oli ka sellise lihtsa arvuga nagu 4%. Asi seisvas selles, et just niipalju heavyplaate müüakse kogutoodangust läbi. See kutsus esile tugeva protesti, sest 96% peaaegu minema visatud kraami ei ole küll võimalik. Lõpuks jõuti vaidluses kompromissile. Nimelt on APN oma andmetes midagi avaldamata jätnud. Tõnis Erilaidi arvamus meie muusikast on minu arvates tõesti õige. Nimelt jäävad meie bändid (Filharmoonia, Eesti Raadios esinevad) alla oma sõnumi sisukuselt. Punk on selles mõttes tõesti ere näide vastupidisest. Nende sõnum tuleb otse ja teravalt. Ja peasi — jõuab ruttu massidesse.

Tuleb välja, et saatejuhti kritiseeritakse üsna palju. Tõnis ise arvab, et selline kriitika, mis praegu toimetusse tuleb, ei vii midagi edasi. Nimelt öeldakse, et on jama, aga selle asemel midagi uut ei pakuta. Kiitvaid kirju tuleb aga siiski rohkem.

Pikim kiri, mida «Soovisaade» saanud, on 96 lehekülge pikk. Saatele saadetakse ka luulekogusid ja isegi romaane. Tüüpiline kiri on aga saatele selline: «Tere! Minu nimi on Kai. Tahen kuulata «Boys, boys, boys»i või «Voyage»t. Ja mis siis saatejuhile üle jääb. Eks ta paneb selle lindiketile peale ja me kuulame seda lugu jälle. Kahju, et noorte üldmass nii maitsevaba on.

Hea siiski, et leidub mees, kes julgeb sellist rasket tööd teha. Ega see nii kerge olegi. Aga kui kaua temagi jõuab. Kes teab, järsku tuleb siis keegi, uus ja huvitavam? Seniks aga krutime pühapäevahommikul raadionuppu ja kuulame jälle seda tuttavat sõbralikku häält.

AIVAR
YX rockihuviline

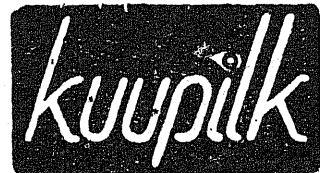
ENTEL-TENTEL...

Lasteluule.

Onud Edgar, Tiit ja Siim tahvad teha nii, et siin oleks elu hea ja tore, ära kaoks kõik paha-kole. Oma mõtetega nad Moskva minna soovivad.

Entel-tentel-trika-trei valimised tehtud meil: Lukksepp Peija, lüpsja Lea on meil ikka esireas. Onud nii ei saandki minna mõtetega suurde linna.

Väike Margus teiselt kursuselt.

Kõik mis ilus on eilsesse jääv
Jällegi eileks saab tänane päev
Kõik mis selles ilus on jääv
Tagasi homsest toob tänane päev

(T. Trubetsky
«Nurmekunna hümn»)

Maikuu on seega läbi. Muutusi selle kuu üritustest püüangi välja tuua.

Tipikatele oli kindlasti tähtis sündmus rektori valimine. Salajase hääletuse tulemuste põhjal pikendati 1976. aastast TPI rektoriks oleva B. Tamme volitusi järgneva viieks aastaks. Sellega sai siis üks tähtis küsimus lahendatud. Üliõpilaskonno ootab ja loodab nüüd uue hoo-ga oma suurte ja päris väikeste soovide täitumist.

Maikuu oli üritusi päris mitu. Rockiklubi oli ühel esmaspäeval jälle koos. Vaadati videosalvestusi Tartu Muusika-päevadest. Oma jälle jätsid Muusikapäevad sellel aastal peaaegu igasse nooruslikku inimesse. See oli tõeline muusikute pidu, mis seekord tõi lavale ka vähemtuntuid nimesid suurel laval nagu näiteks «Välkiki Luki» ja uusi bände («Uus Maailm»).

Rockiklubi teine sellekuine üritus oli ansamblite «Varaan» ja «Paan» austajate päralt. «Varaan» on ikka nagu ta on, hea kitarrisoundiga bänd, «Paanil» seevastu on publikule rohkem öelda. Nende lauludes on tähtis koht ka sõnumil. Igauks, kes kohal käis, tegi neist enda jaoks järeldused.

Ühe pikema käiguga sai hakka ka Pressiklubi. Seekord Hiiu maale. Käisime külas endisel tipikal ja pressiklubi liikmel Ivo Einmaal. Nägime ja kuulsime, kuidas elatakse Kärdla linnas. Tutustusme Leivamaajaga, Lehoetumise ja teistegi asutustega. Käisime ära ka Kassaris. Täielik rahu ja loodusmõju. Sellises kohas viibiks vist meist igauks. Eriti muidugi sessi ajal.

Sess, nagu näha, on siis meie majja jälle sisse pugunud. Üliõpilased tormavad ja püüavad iga hinna eest seda aastat hästi lõpetada. Repsidel on südamele laskunud mure. On ju neid ootamas kaks aastat teenimist sõjaväes. Ja peale sõjaväge on võib-olla juba teised plaanid. Kahju!

Suvi tuleb. Kellele on see EÜE, kellele puhkus maakodus, kellele... Igauks leiab endale kindlasti midagi. Just selle, mis õppimise käigus ununeda tahtnud.

Nüüd aga mis muud, kui pea raamatusse. Kuigi õppides tuleb tihti peale mõte: «No milleks seda vaja on!», peab seda ikkagi tegema. Kõrgkoolis pole seda reformimist küll eriti tunda, aga ehk läheb nii, kuid minema peab. Eesti rahvusest in-seneri on vaja. See on täielik häbi, et energeetika teaduskonna elektrisüsteemide eriala lõpetab sellel aastal ainult mõnikond vene neidu ja mitte ühtegi eestlast. Meie, üliõpilased, ei tohi õppimisele alla anda. Me peame tõusma kõrgemale, kui me oleme. Seepärast omandagem tarkusi, Eestimaa vajab meid!

AIVAR MEOS
AV-21

EESTI ROHELISTE LIIKUMISE

TPI initsiatiivgrupp teatab, et 6. juunil 1988. a. kell 16.00 toimub TPI Roheline Foruum. Kõiki, kes on hingelt noored ja südamest «rohelistes», kutsume osa võtma.

TPI Roheliste initsiatiivgrupp.

«TALLINNA POLYTEHNİK»
«ТАЛЛИНСКИЙ ПОЛИТЕХНИК»

Trükkkoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk t. 40/42. Organ partkoma, rektorata, komiteta komeemola и профкома Таллинского ордена Трудового Знамени политехнического института. «Таллинский политехник». Типография «Южиселу», Дзжж, 40/42. Toimetuse aadress: 200100, Tallinn, Käitajate tees 5, TPI 3. hoone, tuba 204. Tel. 537-381. Aadress redaktsioon: 200100, Tallinn, Käitajate tees 5, TPI 3. hoone, tuba 204, tel. 537-381.

Tell. nr. 1604
MB-03709

Vastutava toimetaja kt.
T. TOMBERG